Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
Økonomi- og Erhvervsministeriet
Undervisningsministeriet
Kulturministeriet

STRATEGI FOR UDDANNELSE I ENTREPRENØRSKAB

STRATEGI FOR UDDANNELSE I ENTREPRENØRSKAB

UDGIVET AF:
FORSKNINGS- OG INNOVATIONSSTYRELSEN
BREDGADE 40
1260 KØBENHAVN K
TLF: 35446200
FAX: 35446201

PUBLIKATIONEN UDLEVERES GRATIS SÅ LÆNGE LAGER HAVES VED HENVENDELSE TIL:
ROSENDAHLS - SCHULTZ GRAFISK A/S
HERSTEDVANG 10
2620 ALBERTSLUND
TEL. +45 43 63 23 00
WWW.ROSENDAHLS-SCHULTZGRAFISK.DK
DISTRIBUTION@ROSENDAHLS-SCHULTZGRAFISK.DK

ISBN: 978 87 923 72529
INTERNET: 978 87 923 7263 5

PUBLIKATIONEN KAN OGSÅ HENTES PÅ:
WWW.FI.DK

DESIGN OG LAYOUT: FORMIDABEL

FOTO: GETTY IMAGES/FLICKER, ZEFA, I-STOCKPHOTO, MASKOT, COLORBOX, CREAS, SCANPIX.

TRYK: LITHOTRYK KØBENHAVN A/S
OPLAG: 2000

OFFENTLIGGØRELSE: 19. NOVEMBER 2009

1 INDLEDNING

Globaliseringen giver Danmark muligheder, som vi skal udnytte for at fastholde vores position som et af verdens rigeste lande.

Regeringen satte med globaliseringsstrategien mål for, hvordan Danmark får mest ud af globaliseringen. Målene er, at danske virksomheder og offentlige institutioner skal være blandt de mest innovative i verden, og at Danmark skal være blandt de lande i verden, hvor der er flest vækstiværksættere.

Vores evne til at udvikle, producere og markedsføre nye varer og tjenesteydelser er afgørende for at nå disse mål. Overalt i samfundet skal vi være nytænkende og omsætte ideer og viden til værdi. Det gælder i virksomhederne, organisationer og i den offentlige sektor.

Vores fremtidige konkurrenceevne styrkes af, at vi gennem vores uddannelsessystem stimulerer de studerendes evner til at tænke nyt, se muligheder og omsætte ideer til værdi eller med andre ord at være *"entreprenøriel"*. Vi skal i Danmark ikke blot være veluddannede, men også entreprenørielle.

Regeringen præsenterer med denne strategi en ramme for, hvordan vi får uddannet fremtidens entreprenørielle virksomhedsledere og medarbejdere. Disse entreprenørielle ledere og medarbejdere skal skabe sociale og kommercielle succeser i nye virksomheder og organisationer eller inden for rammerne af eksisterende virksomheder eller offentlige institutioner. De skal være med til at skabe Danmarks fremtidige konkurrenceevne og bidrage til at realisere målene i globaliseringsstrategien.

Strategien bygger videre på den hidtidige indsats og udgør samtidig en samling og styrkelse af området. Entreprenørskab skal på skemaet i folkeskolen og ungdomsuddannelserne, og det skal ind i studieplanerne på de videregående uddannelser.

Strategien beskriver en aktiv investering i entreprenørskabsuddannelse på uddannelsesinstitutionerne. Love, bekendtgørelser, resultat- og udviklingskontrakter vil fremover adressere uddannelse i entreprenørskab, hvor det er relevant. Ingen andre lande har på samme måde inddraget alle uddannelsesniveauer, øremærket midler og inddraget entreprenørskab i styringen af uddannelses-institutionerne.

Strategien har tre dele. I den første del sætter regeringen mål for folkeskolen, ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser. Inden for alle områder af uddannelsessektoren vil regeringen bruge de eksisterende styringsredskaber til at sikre, at målene nås. Det kan for eksempel være integration af entreprenørskab i bekendtgørelser, love eller resultatkontrakter for aktørerne i uddannelsessystemet.

Den anden del af strategien består i at samle den understøttende indsats under én aktør, *Fonden for Entreprenørskab*. Fonden skal fremme uddannelse af undervisere, udvikling af

KAUFFMAN FOUNDATION I USA

Etableringen af Fonden for Entreprenørskab er bl.a. inspireret af Kauffman Foundation i USA. Igennem mere end 40 år har Kauffman Foundation arbejdet for at fremme uddannelse i entreprenørskab, og de har støttet mange nye undervisningsinitiativer, f.eks. projektet Kauffman Campuses. Projektet går ud på at tilbyde entreprenørskabsundervisning til universitetsstuderende på tværs af alle uddannelser. Universitetet og fonden indgår en aftale om samfinansiering. Derudover arbejder fonden med at styrke forskning i uddannelse i entreprenørskab og påvirke nye politiske initiativer på området.

undervisningsmetoder og undervisningsforløb mv. for elever og studerende på alle uddannelsesretninger. Samlingen af den statslige indsats skal skabe en aktør, der har en tilstrækkelig størrelse til at drive udviklingen fremad, opbygge viden og skabe sammenhæng mellem indsatsen på alle niveauer i uddannelsessystemet.

Den tredje del er dannelsen af *Partnerskab for Uddannelse i Entreprenørskab* mellem Kulturministeriet, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, Undervisningsministeriet samt Økonomi- og Erhvervsministeriet. Det tværministerielle partnerskab skal samarbejde om realiseringen af strategien bl.a. i form af koordinering af andre initiativer for at nå målene og i et samarbejde med Fonden for Entreprenørskab.

Partnerskabet for Uddannelse i Entreprenørskab vil løbende mødes med parter for uddannelsessektoren for i dialog og samarbejde at videreudvikle strategien. Det er vigtigt, at der er opbakning i hele uddannelsessektoren til strategien, hvis den skal blive en succes.

Regeringen vil gennem de regionale partnerskabsaftaler inddrage de regionale vækstfora i udviklingen af fonden og uddannelserne i entreprenørskab på alle uddannelsesniveauer.

SELVSTÆNDIGHEDSFONDEN

I evalueringen af Selvstændighedsfonden fremhæves det bl.a., at fonden med succes har sat entreprenørskab og idéudvikling på dagsordenen i store dele af den danske uddannelsessektor og styrket kvaliteten af undervisningen. Desuden har der været en markant stigning i aktiviteterne i både folkeskolen og i flere af de gymnasiale uddannelser. Ca. 11.500 folkeskoleelever deltog i iværksætteraktiviteter i skoleåret 2007/2008 mod ca. 3.500 året før, og en tredjedel af en årgang fra de gymnasiale uddannelser har deltaget i et eller flere af Selvstændighedsfondens uddannelseskoncepter.Fondens samlede aktiviteter er i samme periode steget fra 11.630 deltagere til over 40.000.

2 BAGGRUND FOR STRATEGIEN

Regeringen har siden 2001 taget en række initiativer for at styrke entreprenørskab i uddannelsessystemet. Regeringen har blandt andet oprettet Selvstændighedsfonden – Young Enterprise. Regeringen har samtidigt støttet oprettelsen af IDEA og Øresund Entrepreneurship Academy med statslige midler, ligesom en lang række uddannelsesinstitutioner har fået støtte til opstart af studentervæksthuse.

Disse institutioner har sat uddannelse i entreprenørskab på dagsordenen på mange uddannelsesinstitutioner. Alle tre aktører har medvirket til udvikling af kurser, pædagogisk materiale, efteruddannelse for undervisere og egentlige uddannelser. Dermed er der etableret et solidt fundament, som vi nu skal bygge videre på.

Entreprenørskab er ved at blive integreret i undervisningen i det danske uddannelsessystem. Mange skoler og uddannelsesinstitutioner har i dag entreprenørskab på skoleskemaet. Både antallet af skoler og uddannelsesinstitutioner, der udbyder uddannelse i entreprenørskab, og omfanget af aktiviteterne er stigende. Det øgede aktivitetsniveau skyldes blandt andet den voksende politiske opmærksomhed, der har været på undervisning i entreprenørskab i de seneste år.

Analyser viser dog, at Danmark stadig er et stykke efter de bedste lande, når det drejer sig uddannelse i entreprenørskab. Der er derfor behov for en styrket indsats på området.

En international konkurrencedygtig entreprenørskabskultur kommer ikke af sig selv. Det stiller krav til det danske uddannelsessystem og forudsætter, at langt flere studerende og undervisere end i dag kommer igennem uddannelsesforløb, der giver dem kompetencer inden for entreprenørskab på et højt niveau. For at kunne nå dette er der brug for:

- **At skabe ledelsesopbakning på uddannelsesinstitutioner i regioner og i kommuner.**
- **At uddanne og efteruddanne undervisere.**
- **At øge udbuddet af kurser og fag på uddannelsesinstitutionerne med læring i og om entreprenørskab i bred forstand.**
- **At skabe plads til kurser og fag i uddannelsesplanerne og sikre, at meritsystemet og eksamenerne gør det attraktivt for elever og studerende at følge kurserne og fagene.**
- **At sikre samarbejde om det entreprenørielle område på tværs af fagområder og uddannelses-institutioner.**
- **At opbygge et forskningsbaseret videngrundlag om uddannelse i entreprenørskab.**
- **At synliggøre gevinsten ved øget uddannelse i entreprenørskab på alle uddannelsestrin.**
- **At skærpe elevers og studerendes interesse for entreprenørskab.**

Fonden for Entreprenørskab skal være med til at løse de udfordringer, som Danmark står over for i arbejdet med at fremme en entreprenørskabskultur.

3 VISION FOR UDDANNELSE I ENTREPRENØRSKAB

Uddannelse i entreprenørskab gør den enkelte i stand til at skabe værdi ved at starte nye aktiviteter eller forbedre eksisterende aktiviteter, ved at tænke selvstændigt, håndtere usikkerhed, identificere og udnytte nye muligheder, samt ved at sætte sig ambitiøse mål og nå dem. Disse aktiviteter kan både være kommercielle, som f.eks. Skype, eller sociale, som f.eks. de hjemløses avis Hus Forbi. Både Skype og Hus Forbi er nye aktiviteter, der er skabt af entreprenørielle personer, og som skaber værdi.

Uddannelse i entreprenørskab spiller en rolle på to områder. For det første skal det stimulere lysten til blive entreprenøriel. Det kan ske gennem undervisning i entreprenørskab, enten som en integreret del af undervisningen eller som et egentligt tema. For det andet skal elever og studerendes *evner* til at blive mere entreprenørielle styrkes. Det kan ske gennem viden, der har relevans for start, drift og vækst af egen organisation eller virksomhed, herunder viden om innovationsprocesser, deres organisering og arbejdsformer. Undervisningen i entreprenørskab kan både være en aktivitet, et selvstændigt fag eller elementer, der integreres i eksisterende fag.

Regeringens strategi har følgende brede forståelse af begrebet entreprenørskab:

- Nyskabelse i forretningsøjemed eller værdiskabelse i bredere forstand. Altså en proces, hvor man ser muligheden, får en idé, gennemfører den, og hvor ideen skaber værdi. Værdiskabelsen behøver ikke være af økonomisk art.
- Skabelse i en eksisterende virksomhed af nye processer og/eller produkter, der kan være af værdi for den eksisterende virksomhed eller organisation.
- At starte egen virksomhed og sætte denne i drift.

Regeringens vision er at:

- Give elever og studerende introduktion til entreprenøriel tankegang.
- Udvikle elever og studerendes viden om entreprenørskab.
- Udvikle elever og studerendes evner til at handle entreprenørielt.

Undervisningen på de forskellige uddannelsesniveauer skal bygges progressivt op gennem uddannelsessystemet. Undervisningen på ungdomsuddannelserne skal bygge videre på folkeskolen osv. I folkeskolen skal fokus f.eks. være på at stimulere lysten til at skabe nyt, mens behovet for at undervise i konkrete entreprenørielle kompetencer stiger, jo tættere de studerende kommer på afslutningen af deres uddannelse.

Der skal i hele uddannelsessystemet anvendes innovativ pædagogik og innovative undervisningsmetoder i vid udstrækning. Underviseren skal anvende en fagdidaktik, der styrker den studerendes faglige kompetencer og evne til innovativ anvendelse af fagligheden i sig selv og på tværs i sammenhæng med andre fagligheder. Innovative undervisningsmetoder skal styrke brede og vedvarende kompetencer hos elever og studerende.
Forskningen i entreprenørskab viser, at fuld læring opnås ved at løse praktiske problemer, hvor faglig viden kombineres med eksperimentel viden. De studerende skal deltage i kreative processer og udvikle deres eksperimentelle viden sideløbende med deres faglige viden. Et tæt samspil med erhvervslivet er også vigtigt for vellykket uddannelse i entreprenørskab.

Målet er, at personer, som har modtaget uddannelse i entreprenørskab, skal skabe mere værdi for sig selv og andre end personer, som ikke har modtaget denne undervisning. Indsatsen vil bidrage til at skabe en arbejdsstyrke med entreprenørielle kompetencer og med et stort antal personer, som starter egne vækstvirksomheder eller bliver entreprenørielle medarbejdere i offentlige institutioner, foreninger eller eksisterende virksomheder.

4 MÅLSÆTNINGER FOR UDDANNELSERNE I 2015

Regeringens målsætninger for 2015 på de forskellige niveauer og uddannelsesretninger er beskrevet nedenfor. Indsatsen skal tilpasses den enkelte uddannelsesretning og uddannelsesniveau. Regeringen har de senere år lanceret en lang række initiativer, som har bidraget til, at der på flere områder har været en væsentlig stigning i antallet af studerende på de forskellige niveauer, der har fået undervisning i entreprenørskab.

Regeringen ønsker med strategien at styrke uddannelse i entreprenørskab på alle niveauer af det danske uddannelsessystem yderligere. Udgangspunktet for undervisningen er den brede forståelse af entreprenørskab.

Målsætningerne omfatter ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser. Folkeskolen, som er kommunernes ansvar, er fødekæde til ungdomsuddannelserne og til de videregående uddannelser. Derfor er folkeskolens aktiviteter og resultater af betydning for, hvilke kompetencer kommende elever og studerende har ved starten på en ungdomsuddannelse og kan forventes at opnå gennem den fortsatte uddannelse.

Der gennemføres senest i 2012 en evaluering af fremgangen på de enkelte uddannelsesniveauer, hvilket vil kunne medføre en revidering af målene. Dette arbejde er yderligere beskrevet i afsnit 6.

4.1 FOLKESKOLEN

I Folkeskolelovens § 1 fremgår det, at *"Folkeskolen skal udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle".* Lovgivningsgrundlaget for folkeskolen åbner op for, at lærerne anvender innovative undervisningsmetoder, der styrker elevernes evne til innovativ anvendelse af fagligheden samt udvikles til selvstændighed.

Der gøres allerede i dag en indsats for at skabe fag, nye undervisningsmaterialer og andre aktiviteter for elever og lærere i folkeskolen. Hertil kommer, at undervisningsmetoder, der skal udvikle skoleelevers innovative kompetencer, er forankret i bekendtgørelsen for læreruddannelsen fra 2007.

I folkeskolens praktiske/musiske fag lægger undervisningen i høj grad op til, at eleverne opøves i den innovative tænkemåde, og at eleverne skal lære at gennemføre elementerne i en designproces.

På baggrund af de mangeartede initiativer i forhold til folkeskolen skønnes det, at udviklingen går i den rigtige retning. Det fremtidige arbejde inden for folkeskolen vil derfor være at fortsætte de nuværende initiativer.

ANNA - 8. KLASSE, FREDERIKSBORG BYSKOLE:

"Til vores projektopgave i 8. klasse valgte vores gruppe at arbejde med at "gøre Hillerød gladere". Det sjoveste var at besøge børnehaven og plejehjemmet for at finde ud af, hvad der gør folk glade i deres forskellige aldre. Det sværeste var, at vi skulle snakke med så mange mennesker for at skaffe penge til den glædessten, som vi satte op nede i Slotsarkaderne."

4.2 UNGDOMSUDDANNELSERNE

Ungdomsuddannelserne omfatter de gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser. Regeringen har følgende generelle målsætning for ungdomsuddannelserne.

Mål:

- **Alle unge får gennem deres ungdomsuddannelse kendskab til innovative metoder og entreprenørielle kompetencer.**

Konkret betyder det, at:

- **Evaluering af elevernes entreprenørielle kompetencer skal indgå ved eksamen i relevante fag og faglige sammenhænge.**
- **Unge på ungdomsuddannelser skal i videst muligt omfang have adgang til at vælge fag inden for entreprenørskab.**
- **Relevante lærere på ungdomsuddannelserne skal have tilbud om kvalificering og efteruddannelse i innovativ pædagogik og didaktik samt kvalificering til undervisning i fag inden for entreprenørskab.**
- **Særligt talentfulde unge skal have mulighed for at deltage i talentudviklingsprogrammer til udvikling af egne projekter eller virksomheder.**

4.2.1 DE GYMNASIALE UDDANNELSER

I alle de gymnasiale uddannelser indgår efter den seneste reform flerfaglige forløb. Hensigten er at styrke elevernes studieparathed, herunder evnen til at anvende viden og metoder fra flere fag til belysning af tværgående temaer og problemstillinger samt evnen til at sammenholde fagenes viden og metoder. Med de generelle målsætninger bliver der lagt vægt på, at eleverne skal kunne anvende deres faglige viden i en innovativ sammenhæng, og at eleverne får adgang til undervisning i entreprenørskab. For at udbrede innovations- og entreprenørskabsfag og -kurser er Netværk for Entreprenørskab og Innovation i Skolen (NEIS) opstartet som et pilotforløb i Region Midtjylland og Region Syddanmark. Ca. 5 pct. af skolerne med gymnasiale uddannelser har deltaget i NEIS.

Mål:

- **Alle elever i en gymnasial årgang bør på sigt have deltaget i fag eller andre uddannelsesaktiviteter, der omhandler entreprenørskab.**
- **Netværk for entreprenørskab og Innovation i Skolen (NEIS) skal være landsdækkende, og på sigt bør alle institutioner med gymnasiale uddannelser deltage i netværket.**

MARIA-THERESA - 2.G, RUNGSTED GYMNASIUM:

"Kære lærer. Du skal bare vide, hvor meget din innovative undervisning betyder for mig. Jeg er blevet meget gladere, - og det siger mine forældre og venner også. De metoder, som vi bruger i undervisningen kan jeg også bruge i de andre fag og jeg synes jeg har meget mere lyst til at læse lektier."

Konkret betyder det, at:

- **Der er udviklet eksamens- og prøveformer, der muliggør dokumentation af entreprenørielle kompetencer i forhold til de gymnasiale uddannelser.**
- **Pædagogikum skal indeholde et obligatorisk modul i innovativ pædagogik og didaktik.**
- **Der skal være indstiftet aktiviteter, som tilskynder lærerne til innovative undervisningsforløb, der bygger på sammenhæng mellem fag-faglighed og innovativ tænkning med udgangspunkt i det omgivende samfund.**
- **De relevante undervisere har opnået undervisningskompetence i fagene inden for entreprenørskab.**

4.2.2 ERHVERVSUDDANNELSERNE

Ved den seneste lovrevision af erhvervsuddannelserne i juli 2007 er innovation og iværksætteri blevet styrket. I lovens formål er det nu fremhævet, at erhvervsuddannelserne *"skal imødekomme arbejdsmarkedets behov for en innovativ og kreativ arbejdsstyrke"*. Cirka halvdelen af alle erhvervsuddannelser indeholder nu grundfaget innovation og iværksætteri, og i en række erhvervsuddannelser undervises der derudover i innovation og iværksætteri i forbindelse med projekter og temaer. Alle erhvervsskoler skal desuden som valgfag tilbyde undervisning i etablering af egen virksomhed, herunder innovation. Gennem tilsyn med skolernes undervisningsplaner sikrer Undervisningsministeriet, at innovation indarbejdes tværfagligt i fagene med respekt for det enkelte fag og fagets kultur, og at evaluering af elevernes innovative kompetencer indarbejdes i de afsluttende prøver.

I 2008 deltog ca. 30 pct. af eleverne i fag eller andre uddannelsesaktiviteter med fokus på innovation og entreprenørskab.

Mål:

- **En væsentlig større andel af en erhvervsuddannelsesårgang har deltaget i fag eller andre uddannelsesaktiviteter, der omhandler entreprenørskab.**

Konkret betyder det, at:

- **Der er udviklet eksamens- og prøveformer, der muliggør dokumentation af relevante entreprenørielle kompetencer i forhold til erhvervsuddannelsesområdet.**
- **Der skal være indstiftet aktiviteter på tværs af brancher, som tilskynder eleverne til innovativ tankegang og udvikling med udgangspunkt i egen branche.**

4.3 DE VIDEREGÅENDE UDDANNELSER

De videregående uddannelser i Danmark dækker over professionsbachelor- og erhvervs-akademiuddannelser, søfartsuddannelserne, de kunstneriske uddannelser samt universitetsuddannelserne.

NIDAL - 2. HG , VEJLE HANDELSSKOLE:

"Hold da op. Ved at arbejde på denne måde, så er vi med denne opgave kommet meget længere på en time, end vi er med vores projektopgave, hvor vi har arbejdet i to dage. Og vi har endda fået ringet til to virksomheder på den korte tid."

4.3.1 PROFESSIONSBACHELOR- OG ERHVERVSAKADEMIUDDANNELSER

Uddannelserne skal udvikle til selvstændighed, samarbejdsevne og evne til at skabe fornyelse. Uddannelserne skal, som en integreret del af uddannelsernes faglighed, udvikle de studerendes evne til entreprenørskab med henblik på at imødekomme samfundets behov for stærke entreprenørskabskompetencer på videregående erhvervsrettet niveau.

Mål:

- Der skal i uddannelserne anvendes innovative undervisningsformer, som udvikler de studerendes evne til at se og arbejde med muligheder samt udvikler deres forståelse af en forretningsmæssig udnyttelse af kreative ideer.

Konkret betyder det, at:

- Der er udviklet eksamens- og prøveformer, der muliggør dokumentation af relevante entreprenørielle kompetencer i forhold til uddannelsesområdet.
- Relevante lærere på de videregående uddannelser skal have tilbud om kvalificering og efteruddannelse, der bygger på en stærk sammenhæng mellem professionsfaglighed og innovativ tænkning i forhold til praksisfeltet.
- Bekendtgørelsen om lektorbedømmelse vil være revideret med henblik på at indføre et element om kompetence i brug af faglighed i et anvendelsesorienteret perspektiv.

MORTEN - LÆRERSTUDERENDE PÅ PROFESSIONSHØJSKOLEN METROPOL:

"Vi skulle på campen udvikle nye læringsmidler for nogle af de store forlag. Det var utroligt motiverende at vide, at resultatet skulle bruges af forlagene og måske skulle udgives. Det stillede store krav til vores faglighed og at vi havde gennemarbejdet tingene på en helt anden grundig måde."

4.3.2 DE MARITIME UDDANNELSER

De maritime uddannelser, som hører under Søfartsstyrelsen, placerer sig i spektret fra et grundlæggende erhvervsrettet niveau til professionsbachelorniveau. Reformen af de maritime uddannelser i 2003 indebar et øget fokus på indførelse af innovation i uddannelserne, herunder oprettelsen af Institut for Maritim Forskning og Innovation på Syddansk Universitet.

Mål:

- Der skal på alle de maritime uddannelser indføres undervisning i og om entreprenørskab samt innovative undervisningsmetoder. Desuden skal deltagerne på de maritime uddannelser have mulighed for at indgå i entreprenørielle miljøer, hvor de via struktureret rådgivning og vejledning kan arbejde med udvikling af egne projekter eller virksomheder.

Konkret betyder det, at:

- Kvalifikationskravene til underviserne skal indeholde krav om entreprenørielle kompetencer. Der skal derfor etableres relevante tilbud for underviserne på de maritime uddannelsesinstitutioner om kvalificering, der tager sigte på sammenhæng mellem faglighed og innovativ tænkning i forhold til praksisfeltet.
- Søfartsstyrelsen skal gennem tilsyn med de maritime uddannelsesinstitutioner sikre, at entreprenørskab indarbejdes i studieordningerne i så mange fag som muligt med respekt for det enkelte fag og fagets kultur.
- Entreprenørskab skal indarbejdes i bedømmelserne på uddannelserne, hvor det er relevant.
- For at indsamle erfaringer fra vellykkede entreprenørmiljøer skal de maritime uddannelsesinstitutioner styrke samarbejdet om entreprenørskab med andre danske og udenlandske uddannelses- og videninstitutioner, herunder Institut for Maritim Forskning og Innovation.
- Der skal indføres entreprenørskab i uddannelserne på en måde, der også tager sigte på at udvikle rederidriften i den mindre skibsfart.

4.3.3 DE VIDEREGÅENDE KUNSTNERISKE UDDANNELSER

Kulturministeriets uddannelser er omfattet af politiske flerårige aftaler, der fastlægger de fremadrettede udviklingsmål for uddannelsesområdet.

Den aktuelle politiske aftale dækker perioden 2007-2010 og tager afsæt i regeringens målsætning om videregående uddannelse og forskning med internationale perspektiver og konkurrencekraft. Aftalens indsatsområder er blandt andet *"styrket internationalisering"* og *"øget fokus på beskæftigelse"*. Der er derfor lagt vægt på, at de færdiguddannedes beskæftigelse skal forbedres, og at uddannelserne skal udvikles i samarbejde med erhvervslivet.

Kulturministeriet har på denne baggrund indgået resultatkontrakter med de enkelte uddannelsesinstitutioner, hvori der er opstillet mål om, at institutionerne skal indgå partnerskaber med erhvervslivet om fælles projekter om f.eks. praktik, mentorordninger, forskning og Erhvervs-ph.d'er, hvor det er relevant. Institutionerne skal nøje følge arbejdsmarkedet for at tilpasse uddannelserne til samfundets behov med årlige beskæftigelsesrapporter og hjemmesider med oplysninger om jobmuligheder m.m. Endelig etableres der i den aktuelle aftaleperiode 2007-2010 aftagerpaneler

knyttet til de enkelte uddannelser, der skal rådgive om uddannelsernes kvalitet og relevans, om udvikling af nye uddannelser og nye undervisnings- og prøveformer.

Det innovative og kreative er det grundlæggende element i de kunstneriske uddannelser. Et af hovedmålene for uddannelserne er, at de studerende bliver bedre til at tænke entreprenørielt. Derfor er uddannelserne langt fremme med hensyn til at undervise i entreprenørskab, dog har Kulturministeriet ikke opgjort en status på, hvor langt uddannelserne er nået med at brede entreprenørskab ud.

Mål:

- **Der skal ske en relevant forøgelse af den andel af studerende som i løbet af deres studietid modtager undervisning i entreprenørskab. Dette kan ske som en selvstændig aktivitet, som et selvstændigt fag eller integreret i et eksisterende fag.**

Konkret betyder det, at:

- **Uddannelsesinstitutionernes ledelser aktivt skal inddrage entreprenørskab i deres udviklingsstrategier for uddannelserne.**
- **Uddannelsesinstitutionerne skal styrke samarbejdet om entreprenørskab med andre uddannelsesinstitutioner, med erhvervslivet og med øvrige interessenter både nationalt og internationalt. Der skal på den baggrund ske en relevant udvikling af undervisningen i entreprenørskab på de enkelte uddannelser.**
- **Mulighederne for at få erfaring med entreprenørskab skal styrkes i ph.d.-uddannelsen med henblik på, at de studerende bliver motiverede til at starte virksomheder og få erfaringer, som kan styrke deres uddannelsesmæssige kompetencer på området. Det skal tilstræbes, at alle ph.d.-studerende tilbydes et kursus i entreprenørskab under deres ph.d.-uddannelse.**

Kulturministeriet vil i den kommende resultatkontraktperiode (2011-2014) sikre, at den enkelte uddannelsesinstitution vil styrke indsatsen for at fremme uddannelse i entreprenørskab. I perioden vil Kulturministeriet samtidigt lave en opgørelse og mål over indsatsen på den enkelte institution.

4.3.4 UNIVERSITETSUDDANNELSERNE

Videnskabsministeriet udarbejder sammen med universiteterne udviklingskontrakterne for universiteternes fremtidige fokus og målsætninger. Universiteterne har i de seneste år iværksat en række initiativer med henblik på at styrke undervisningen i entreprenørskab og motivere flere studerende til at starte egen virksomhed. Disse initiativer omfatter bl.a. oprettelsen af fag og uddannelser med fokus på entreprenørskab. Desuden findes en række entreprenørskabscentre, som støtter iværksætterkulturen ved de enkelte uddannelsesinstitutioner. Det er strategiens mål at støtte op om disse lokale initiativer og centre.

Både danske og udenlandske erfaringer peger på potentialet i, at studerende med forskellig faglig baggrund samarbejder om entreprenørskab. Indsatsen skal udbredes til flere studerende, og uddannelsesinstitutionerne kan i den forbindelse sammentænke deres fagudbud inden for entreprenørskab, således at der bliver åbnet muligheder for tværfaglige forløb – både imellem forskellige institutter, fakulteter og på tværs af forskellige universiteter.

Universiteterne kan styrke deres iværksætterprofil og uddannelseskompetencer på området, bl.a. ved at lade bachelor, kandidat og ph.d.-studerende få mere kontakt til små og nystartede virksomheder.

I perioden fra 2005 til 2008 skønnes det, at der er sket en fordobling af antallet af studerende, der i løbet af deres studietid modtog undervisning i entreprenørskab. I efterårssemestret 2008 deltog ca. 2,2 pct. af de studerende på universiteterne i et kursus eller fag i entreprenørskab. Det svarer til, at 5 pct. af de studerende deltager i entreprenørskabsundervisning i løbet af deres studietid.

Mål:

- En markant større andel af de studerende skal tage fag og kurser inden for entreprenørskab i løbet af deres studietid.

Konkret betyder det, at:

- Der etableres tværfaglige entreprenørskabsforløb, som kan bidrage til at styrke området, idet universiteterne får mulighed for at sammentænke deres fagudbud, så der åbnes op for tværfaglige forløb imellem forskellige institutter, fakulteter og på tværs af universiteterne.
- Danske uddannelsesinstitutioner skal styrke samarbejdet om entreprenørskab med udenlandske universiteter for derved at indsamle erfaringer fra de bedste internationale entreprenørskabsmiljøer. I den forbindelse kan kontakten med de danske innovationscentre øges.
- Mulighederne for at få erfaring med entreprenørskab skal styrkes i ph.d.-uddannelsen med henblik på, at de studerende bliver motiverede til at starte virksomheder og få erfaringer, som kan styrke deres kompetencer på området. Det skal tilstræbes, at alle ph.d.-studerende tilbydes et kursus i entreprenørskab under deres ph.d.-uddannelse.

5 FONDEN FOR ENTREPRENØRSKAB

For at styrke og skabe en sammenhængende national indsats etablerer regeringen Fonden for Entreprenørskab. Fonden skal skabe en sammenhængende national indsats for uddannelse i entreprenørskab og blive et nationalt videncenter for uddannelse i entreprenørskab.

Fonden vil modtage en statslig bevilling fra globaliseringsreserven på 25 mio. kr. årligt i perioden 2010-2012. Bevillingen er fordelt på 10 mio. kr. årligt i 2011-2012 fra aftale om fordeling af globaliseringsreserven til forskning og udvikling samt 15 mio. kr. årligt i 2010-2012 fra aftale om fordeling af globaliseringsreserven til innovation og iværksætteri mv. For 2010 er der på Videnskabsministeriets område allerede afsat 10 mio. kr. Bevillingen er bundet op på en resultatkontrakt mellem staten og fonden.

Desuden lægges der op til, at private virksomheder og foreninger kan bidrage med økonomisk støtte, materiale til undervisning, virksomhedsbesøg og undervisere. Selvstændighedsfonden har udover den statslige bevilling på 30 mio. kr. i perioden 2005-2008 tiltrukket eksterne midler i form af sponsorater, in-kind-bidrag og projektfinansiering for i alt 76 mio. kr. IDEA og Øresund Entrepreneurship Academy har ligeledes tiltrukket ekstern kapital.

Regeringens nuværende økonomiske støtte til IDEA og Øresund Entrepreneurship Academy ophører. Fonden for Entreprenørskab vil fremover have det overordnede ansvar for under eget navn og brand at finansiere, igangsætte og udvikle relevante aktiviteter, herunder opgaver, som IDEA og Øresund Entrepreneurship Academy tidligere har fået statslige bevillinger til.

Fonden for Entreprenørskab skal støtte uddannelsesinstitutioner på alle niveauer i at nå regeringens mål samt støtte dem med at styrke og effektivisere deres strategiske satsning på uddannelse i entreprenørskab. Fonden skal sikre en systematisk indsamling og spredning af viden, igangsætte aktiviteter på området og arbejde for mere opbakning og ejerskab i uddannelsessystemet. Det skal ske ved en målrettet og koordineret indsats på alle uddannelsesniveauer.

Indsatsen på de tre overordnede niveauer af uddannelsessystemet – folkeskolen, ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser – bør være tilpasset det enkelte niveau.

Danmark har omkring 1900 folkeskoler og ungdomsuddannelsesinstitutioner. Disse mindre institutioner har ikke mulighed for løfte opgaven uden støtte udefra. Det kræver derfor en permanent indsats på disse uddannelsesniveauer af Fonden for Entreprenørskab for at styrke undervisning i entreprenørskab.

De videregående uddannelsesinstitutioner har derimod en størrelse og faglig bredde, så de på sigt kan løfte opgaven mere eller mindre uafhængigt af Fonden for Entreprenørskab. De videregående uddannelsesinstitutioner har været inde i en positiv udvikling og har de seneste år ar-

bejdet med en række vigtige initiativer i forhold til undervisningen i entreprenørskab. Der er dog et stykke til målet. Fonden skal derfor frem til 2015 støtte denne indsats og løfte området. Løftet skal swe. Fonden skal investere i de videregående uddannelsers strategier for entreprenørskab. En særlig del af Fondens budget vil være reserveret til denne indsats.

Selvstændighedsfonden har opnået gode resultater i folkeskolen og på ungdomsuddannelserne og står i en god udgangsposition for at løfte opgaven med at etablere Fonden for Entreprenørskab.

Regeringen har derfor aftalt med Selvstændighedsfonden – Young Enterprise, at Fonden for Entreprenørskab etableres inden for rammerne af Selvstændighedsfonden. Selvstændighedsfondens bestyrelse har tilkendegivet, at den er positiv overfor at ændre formål og vedtægter, således at fonden vil kunne løfte de opgaver, der er beskrevet i denne strategi.

Omstruktureringen af Selvstændighedsfonden herunder vedtagelser af nye vedtægter sker inden udgangen af 2009 gennem en tæt dialog mellem den nuværende bestyrelse og Partnerskabet for Uddannelse i Entreprenørskab. En ny bestyrelse vil blive konstitueret i begyndelsen af 2010. Den nye bestyrelse vil bygge videre på det gode arbejde i den nuværende bestyrelse. Økonomi- og erhvervsministeren og Ministeren for videnskab, teknologi og udvikling vil hver udpege et nyt medlem til den nye bestyrelse. De øvrige medlemmer vil blive valgt af en Supervisory Committee med deltagelse af repræsentanter fra erhvervslivet, uddannelsessektoren og relevante organisationer. Desuden vil der for at sikre en bred inddragelse af alle uddannelsesretninger oprettes en række rådgivende fora for de respektive uddannelsesniveauer.

5.1 FONDENS OPGAVER

Fonden for entreprenørskab skal varetage 10 overordnede opgaver:

1. UDVIKLING AF ENTREPRENØRSKABSUNDERVISNING

Fonden skal fokusere på uddannelsesinstitutionernes udvikling af undervisning i entreprenørskab på alle uddannelsesniveauer, og fonden skal medvirke til en forankring af viden og kompetencer på de enkelte skoler og institutioner.

2. UDVIKLING AF UDDANNELSESFORLØB, KURSER OG UNDERVISNINGSMETODER TIL STUDERENDE

Fonden skal administrere midler til udvikling af uddannelser og kurser til elever og studerende i samarbejde med uddannelsesinstitutionerne. I den forbindelse kan Fonden desuden fungere som den koordinerende instans mellem uddannelsesinstitutionerne med det formål at skabe tværfaglige tilbud, hvor studerende med forskellig uddannelsesmæssig baggrund har mulighed for at møde hinanden. Derudover kan Fonden i samarbejde med forskere og undervisere udvikle nye undervisningsmetoder og undervisningsmaterialer.

3. UDVIKLING AF PRØVER OG EKSAMENER

Fonden skal bidrage til udviklingen af prøver og eksamensformer, der muliggør evaluering af elever og studerendes entreprenørielle kompetencer herunder medvirke til at gøre fagene meritgivende.

4. TALENTUDVIKLING

Fonden skal udvikle talentstøtteprogrammer for særligt talentfulde unge, som driver egen virksomhed, mens de er under uddannelse.

5. INDSAMLING OG FORMIDLING VIDEN

Fonden skal være centrum for indsamling og spredning af viden om uddannelse i entreprenørskab i Danmark. Dette kan ske via initiering af forskning, analyser og evalueringer inden

for området, samt spredning af viden til relevante aktører i samfundet, herunder uddannelsesinstitutionerne.

6. INTERNATIONALE OG TVÆRNATIONALE INITIATIVER
Fonden skal sikre en international og tværnational dimension i arbejdet med at fremme uddannelse i entreprenørskab. Dette kan være i form af videndeling i internationale fora, via tværnationalt samarbejde i f.eks. Øresundsregionen, eller via samarbejde med de danske innovationscentre i udlandet.

7. UDVIKLE OG MEDFINANSIERE ENTREPRENØRSKABS-STRATEGIER I UDDANNELSESSYSTEMET
Fonden kan investere i de enkelte institutioners entreprenørskabsstrategier. Det skal bidrage til, at uddannelsesinstitutionerne får ambitiøse og langsigtede strategier for undervisning i entreprenørskab. En del af Fondens bevilling vil være øremærket til investeringer i de videregående uddannelsesinstitutioner.

8. DIALOG MED UDDANNELSESINSTITUTIONERNE
Fonden bør understøtte udviklingen af strategien for uddannelse i entreprenørskab på alle niveauer af uddannelsessektorer.

9. IVÆRKSÆTTE KULTURBÆRENDE AKTIVITETER
Fonden skal kunne støtte op om nye og eksisterende initiativer, der fremmer en entreprenøriel kultur, f.eks. Venture Cup, European Business Game og Global Entrepreneurship Week.

10. OPERATØR PÅ FREMTIDIGE STATSLIGE OG REGIONALE INITIATIVER
Fonden skal i visse tilfælde udpeges til operatør på statslige og regionale projekter, herunder strukturfondsprojekter. Samtidig skal Fonden kunne påtage sig en rolle som koordinator eller tovholder med henblik på at sikre implementeringen af statslige og regionale projekter.

5.2 FONDENS SAMSPIL MED ANDRE AKTØRER

Et væsentligt fundament for succes og gennemslagskraft for den nye struktur er, at Fonden for Entreprenørskab i videst muligt omfang inddrager eksterne aktører i sit arbejde. Virksomheder, kommuner og regionale aktører samt andre interessenter kan være med til at medfinansiere konkrete aktiviteter eller selve driften af fonden. De forskellige arrangementer kan være en god indgang for virksomhederne til at skabe kontakt til studerende med interesse for entreprenørskab.

De regionale vækstfora har fokus på iværksætteri og vækst, og flere har iværksætteri i uddannelserne som indsatsområde. Derved lægger denne strategi op til, at de regionale aktører og Fonden kan samfinansiere indsatsen på dette område.

Private virksomheders bidrag i form af sponsorater, medfinansiering af projekter og frivillig arbejdskraft spiller en central rolle i Selvstændighedsfonden – Young Enterprise i dag. Der lægges op til, at dette tætte samarbejde fortsættes og styrkes yderligere i Fonden for Entreprenørskab, da denne involvering er et afgørende kriterium for at styrke uddannelsesområdet.

Inden for områderne forskning og udvikling, rådgivning og risikovillig kapital er der aktører, som vil kunne bidrage positivt til Fondens arbejde. Det kan være i form af netværk eller udviklingen af kurser, praktikophold og workshopper.

6 PARTNERSKAB FOR UDDANNELSE I ENTREPRENØRSKAB

For at sikre implementering og opfølgning på strategien nedsætter regeringen et Partnerskab for Uddannelse i Entreprenørskab mellem Kulturministeriet, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, Undervisningsministeriet samt Økonomi- og Erhvervsministeriet.

Partnerskabet har til formål at realisere regeringens overordnede strategi for uddannelse i entreprenørskab. Det skal gøres via regelmæssig diskussion af mål og midler samt inddragelse af interessenter. Partnerskabet vil mødes årligt med Fonden for Entreprenørskab og relevante interessenter for at diskutere fremdriften i indsatsen for undervisning i entreprenørskab. Det sker på baggrund af en årlig redegørelse fra Partnerskabet, som følger op på strategien og måler fremskridtet.

Partnerskabet vil være ansvarligt for, i samarbejde med Fonden for Entreprenørskab, at udvikle en række evalueringsmetoder, som kan give Regeringen et forbedret beslutningsgrundlag i fremtiden. Metoderne skal på kort sigt dokumentere, om andelen af elever og studerende, som modtager entreprenørskabsundervisning, lever om til målsætningerne i denne strategi. På lang sigt skal metoderne gøre det muligt at effektmåle, i hvilken grad entreprenørskabsundervisning påvirker de studerendes evner, kompetencer og interesse for entreprenørskab.

Økonomi- og Erhvervsministeriet er formand og sekretariat for Partnerskabet. Formandskabet varetager tilsynet med Fonden for Entreprenørskab. Partnerskabet vil blive inddraget i indgåelse af resultatkontrakter og opfølgning herpå.

Strategien for uddannelse i entreprenørskab, herunder målsætningerne for uddannelsessystemet og opgaverne for Fonden for entreprenørskab, evalueres i 2012 af Partnerskabet. Evalueringen forelægges regeringen.

STRATEGI FOR UDDANNELSE I ENTREPRENØRSKAB

I fremtiden skal væsentlig flere elever og studerende have undervisning i entreprenørskab. Samtidig oprettes en ny fond, der samler indsatsen. Det er kernen i regeringens nye strategi for uddannelse i entreprenørskab.

Uddannelse i entreprenørskab er med til at skabe flere nye virksomheder med vækstpotentiale og flere vækstiværksættere. Vores fremtidige konkurrenceevne styrkes af, at vi gennem uddannelsessystemet stimulerer unges evne til at tænke nyt, se muligheder og omsætte ideer til værdi.

Det er regeringens vision bl.a. at udvikle elevers og studerendes viden om entreprenørskab og deres evne til at handle entreprenørielt.

Strategi for uddannelse i entreprenørskab er udarbejdet i et samarbejde mellem Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, Kulturministeriet, Undervisningsministeriet og Økonomi- og Erhvervsministeriet.